



# Η Φ Α Ρ Ι Σ

Εκδίδεται από τό Σύλλογο Αποφοίτων Σχολείων Φάριδος  
ΕΔΡΑ: Ξηροκάμπι Σπάρτης

Συντακτική Επιτροπή: Γεώργ. Θ. Καλικάνης, Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός

Επιμελητής έκδοσης: Σταύρος Θ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101, Λαμπρινή, Αθήνα

Ταμίας: Ιωάννης Π. Κονίδης, Ξηροκάμπι

## ΣΥΝΔΡΟΜΗ:

Εσωτερικού ετήσια ..... Δραχμές 1.000  
Εξωτερικού ετήσια ..... Δολάρια Η.Π.Α. 20

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Για την Πολιτιστική, Οικολογική και Οικονομική αναβάθμιση του Ξηροκαμπίου . . . . .	σελ. 1
Θ. Σ. Κατσουλάκου, Μικρά Ασία: Ζωντανές μνήμες . . . . .	3
Τ. Σ. Καπετανάκου, Στα χρόνια του Ξεριζωμού . . . . .	7
Ε. Νιάτσου, Τόριζα . . . . .	10
Θ. Ν. Μιχαλάκου, Τον καιρό του Μπραϊμης . . . . .	12
Δ. Δικαιάκου, Οι βαρελάδες του Ταυγέτου . . . . .	13
Ιω. Κονίδη, Το πιο μεγάλο πρόβλημα . . . . .	15
Ε. Νιάτσου, Κοινοτικά Παλαιοπαναγιές . . . . .	17
«Ανάθεμά τον που θα πει τ' αδέρφια δεν πονιούνται» . . . . .	18
Αθλητικά . . . . .	18
Τα νέα μας . . . . .	19

# Η Φ Α Ρ Ι Σ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'

ΤΕΥΧΟΣ 30

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1992

## ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ, ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ

Οι υπογράφωντες την παρούσα επιστολή είμαστε μέλη ομάδας πρωτοβουλίας πολιτών, κατοίκων του χωριού μας, οι οποίοι ζούμε από κοντά τον γενικότερο κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό σφιγμό του.

Αποτέλεσμα της μόνιμης παρουσίας μας στο Ξηροκάμπι υπήρξε και ο προβληματισμός μας από την καθημερινή και ψύχραιμη θεώρηση όλων εκείνων των στοιχείων, που συνθέτουν το σημερινό «γίγνεσθαι» της μικρής κοινωνίας μας.

Με την επιστολή μας αυτή θεωρήσαμε καθήκον μας να σας ενημερώσουμε και να σας μεταφέρουμε τις σκέψεις μας και την αγωνία μας για ποικίλα προβλήματα, που εμείς τα θεωρούμε σοβαρά, τα οποία απασχολούν ή θα απασχολήσουν σύντομα το χωριό μας και τα οποία δεν θα πρέπει να τα αφήσουμε να «γιγαντωθούν».

Νομίζουμε πως μια απλή αναφορά στους προβληματισμούς μας θα αποτελούσε σοβαρό για σας λόγο και ερέθισμα, ώστε η πρωτοβουλία μας αυτή να έχει συνέχεια και αποτέλεσμα με την δική σας αναγκαία συμβολή, την οποία και δικαιωματικά προσδοκάμε.

Το χωριό μας, το Ξηροκάμπι, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια μικρή, αλλά σταθερή οικονομική ανάπτυξη με όλα τα θετικά αλλά και αρνητικά επακόλουθα.

Για μας, τα αρνητικά επακόλουθα της οικονομικής αυτής ανάπτυξης συνίστανται στο ότι δεν υπάρχει και παράλληλη ή έστω και σχετικά ομοιόμορφη πολιτιστική, μορφωτική και κοινωνική (στην ευρύτερη έννοια του όρου) ανάπτυξη. Βέβαια η επισήμανση αυτή δεν είναι τίποτα το καινούργιο, αφού σε παγκόσμια κλίμακα αποτελεί σημείο αναφοράς και έρευνας των ερευνητών και το όλο θέμα είναι γενικότερο.

Όμως, στις μικρές κοινωνίες, η πιό πάνω «αντίφαση», αν αφηθεί στην τυχαία εξέλιξή της, λειτουργεί ασφυκτικά σε βάρος τους, ενώ, αντίθετα, έχει παρατηρηθεί πως οι πολύμορφες αρνητικές εκφάνσεις της μπορούν να περιοριστούν στο ελάχιστο, αν υπάρξει έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση.

Έτσι, για μας το «σκάνδαλο» του έργου του δικτύου αρδεύσεως, ο υπαρκτός

κίνδυνος από τα ναρκωτικά, που σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις σύντομα θα καταστεί «μείζον» πρόβλημα της μικρής κοινωνίας μας, το φαινόμενο της δημόσιας ελεύθερης «επί χρήμασι» καθημερινής χαρτοπαιξίας (η επισήμανση αυτή δεν αφορά πρόσωπα και επαγγελματίες, αλλά αναφέρεται σ' αυτό τούτο το φαινόμενο), η έλλειψη σοβαρής πολιτιστικής δραστηριότητας και το φαινόμενο της γενικώτερης υποκοουλτούρας, που στιγματίζουν τη νωπή πολιτιστική παράδοση του χωριού μας, το φαινόμενο αδυναμίας εισόδου των μαθητών του Λυκείου Ξηροκαμπίου στα ΑΕΙ, —φέτος επί είκοσι πέντε μαθητών και μαθητριών μόνο ένας εισήλθε στα ΤΕΙ— με αποτέλεσμα το Λύκειο Ξηροκαμπίου να διατηρεί σταθερά από πλευράς επιτυχιών την τελευταία θέση ανάμεσα στα Λύκεια της Λακωνίας, το φαινόμενο της αδιαφορίας και απραξίας σε ό,τι έχει σχέση με συλλογικές και οικολογικές δραστηριότητες και πρωτοβουλίες, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, συνιστούν τα επί μέρους «προβλήματα» και «φαινόμενα» του χωριού μας, των οποίων η αναφορά είναι καθαρά ενδεικτική. Θα μπορούσε κανείς να αναφέρει πλειάδα άλλων ή ακόμα να επισημάνει άλλα, που διαφεύγουν της προσοχής μας. Όπως και νάχει, όμως, το πράγμα, η σύντομη αυτή αναφορά στα περισσότερα σοβαρά απ' αυτά, δεν μπορεί παρά να δικαιολογήσει απόλυτα την ανησυχία και αγωνία μας και θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα προκαλέσει και το δικό σας ενδιαφέρον.

Με δεδομένα όλα τα πιο πάνω και με σκοπό όχι μόνο τη μερική επισήμανση και απλή «χαρτογράφηση» τους, αλλά και την αντιμετώπισή τους μέσα από συλλογική δράση και προσπάθεια, Σας καλούμε σε ΠΑΝΕΞΗΡΟΚΑΜΠΙΤΙΚΗ συνέλευση που θα γίνει στο Πνευματικό μας Κέντρο στις 25 Οκτωβρίου 1992, ημέρα Κυριακή και ώρα 5 μ.μ.

Στη συνέλευση αυτή, στην οποία καλείσθε να λάβετε μέρος και να παρακολουθήσετε τις εργασίες της, θα γίνει διεξοδική συζήτηση με τοποθετήσεις και προτάσεις, αφού πριν ακουστούν οι σχετικές εισηγήσεις μελών της Επιτροπής Πρωτοβουλίας, με μοναδικό στόχο την εξεύρεση πρόσφορων τρόπων αντιμετώπισης και αποδυνάμωσης των αρνητικών τούτων φαινομένων, τα οποία, όπως προαναφέραμε, απειλούν όχι μόνο την γενικώτερη συνοχή της κοινωνίας του χωριού μας αλλά και κάθε θετική προοπτική της.

*Με πατριωτικούς χαιρετισμούς*

Γεώργιος Λάτσης, ιερέας, Δημήτριος Ξηροπόδης, πρόεδρος Κοινότητας Ξηροκαμπίου, Αντώνιος Δουκόγιαννης, γραμματέας Κοινότητας Ξηροκαμπίου, Ιωάννης Κανακάκης, υπάλληλος ΟΤΕ, Παναγιώτης Κομνηνός, δικηγόρος, Ιωάννης Κονίδης, δάσκαλος Δημοτικού Σχολείου Ξηροκαμπίου, Γεώργιος Κυριακάκος, οδηγός ταξί, Άλκης Παπαδάκος, ομογενής, Δημήτριος Λάσκαρης, καθηγητής, Κωνσταντίνος Μανδραπήλιας, αγρότης, Γεώργιος Μιχαλάκος, συνταξιούχος δάσκαλος, Ξανθός Μονιός, καθηγητής ξένων γλωσσών, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, υπάλληλος ΕΓΣ Λακωνίας, Νικόλαος Παπαδάκος, συνταξιούχος Λυκειάρχης, Ιωάννης Σταθάκος, πολιτικός μηχανικός.

## ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ: ΖΩΝΤΑΝΕΣ ΜΝΗΜΕΣ

Και φέτος όπως κάθε χρόνο η Ελλάδα ετίμησε τη μνήμη των αλησμόνητων πατρίδων και έτσι έπρεπε να γίνει, γιατί η μικρασιατική καταστροφή, ως ιστορικό γεγονός, δεν προσδιορίζεται επακριβώς από τις συντεταγμένες του χρόνου και του τόπου. Η Σμύρνη για τον Ελληνισμό κάθε χρόνο καίγεται. Δεν μπορεί να γίνει αλλιώς. Η διαίωνη της Ιστορίας δεν συντελείται με αδρανούς μνήμη. Όταν το παρόν συναντάται με το παρελθόν, τότε υπάρχει ασφαλής εγγύηση ότι οι τραυματικές εμπειρίες του παρελθόντος θα φρονηματίσουν, τα σφάλματα δεν θα επαναληφθούν.

Από τις στήλες του περιοδικού παρουσιάζουμε τις μαρτυρίες τριών στρατιωτών του μικρασιατικού πολέμου, του Γεωργίου Στεργιανόπουλου 95 ετών, του Χρήστου Λιτζέρη 90 ετών και του Λεωνίδα Ανδρέακου 93 ετών, κατοίκων Ξηροκαμπίου. Συμπτωματικά ο πρώτος έφυγε λίγο πριν την ολοκληρωτική καταστροφή ο δεύτερος μόλις κατόρθωσε να σωθεί την τελευταία ημέρα της αποχώρησης του στρατού από το μικρασιατικό έδαφος και ο τρίτος συνελήφθη αιχμάλωτος.

Γεώργιος Στεργιανόπουλος: «Στρατεύθηκα το 1918 και κατατάχθηκα στη Γεν. Εφορεία Υλικού Πολέμου. Υπηρέτησα 4 1/2 χρόνια. Μετά την απόβαση του στρατού στη Μ. Ασία αποσπάστηκα στη Σμύρνη ως οπλοουργός στο συνεργείο του στρατού, στην Πούντα μέσα στη Σμύρνη. Θυμάμαι τον ενθουσιασμό του κόσμου, τις περιποιήσεις των Ελλήνων. Θυμάμαι τις εκλογές του 1920, στις οποίες η Ηνωμένη Αντιπολίτευση πήρε από το στρατό στη Σμύρνη 81%. Πιστεύαμε όλοι τότε ότι θα σταματήσει ο πόλεμος και ότι θα γυρίσουμε στα σπίτια μας... Θυμάμαι την άφιξη του Κωνσταντίνου το 1921 και τους πανηγυρισμούς του κόσμου. Έμεινε σ' ένα άσπρο μεγάλο κτίριο απέναντι από την Πούντα, στην παραλία του Κορδελιού.

Στη Σμύρνη έμεινα δύο χρόνια. Απ' εκεί μετατέθηκα στο βόρειο μέρος του μετώπου στην Κίο, όπου και αρρώστησα. Με εισήγαγαν στο νοσοκομείο των Μουδανιών, αλλά γρήγορα με μετέφεραν στο Ζάνειο Πειραιώς, γιατί με την πορεία των επιχειρήσεων οι τραυματίες πλήθαιναν και το νοσοκομείο των Μουδανιών δεν επαρκούσε. Μετά από δύο μήνες παρουσιάστηκα πάλι στη Σμύρνη. Επαφή με πολύ κόσμο δεν είχαμε. Τύχαινε όμως να ανταμώνω πατριώτες που πήγαιναν στο μέτωπο, όπως τον Μήτσο Φεγγαρά, Στράτη Σολωμό (Ξηροκάμπι), Παναγιώτη Ρέτζη και Στέλιο Δημητράκουλα (Ποταμιά).

Στα μέσα του Αυγούστου (1922) εκδηλώθηκε η μεγάλη τουρκική αντεπίθεση.

Το μέτωπο κατέρρευσε. Η Σμύρνη γέμισε από Έλληνες του εσωτερικού και στρατιώτες από διαλυμένες μονάδες. Δόθηκε εντολή να φορτώσουμε το υλικό σε εννιά μαούνες, τις οποίες άρχισε να τραβάει ένα καράβι με προορισμό τη Χίο. Η εξουσία είχε παύσει να υπάρχει. Με δύο άλλους στρατιώτες (ο ένας Χίος από το Μυστρά) βρήκαμε ένα εγκαταλελειμμένο αμάξι μ' ένα άλογο και πήραμε το δρόμο για τον Τσεσμέ. Με δυσκολία καταφέραμε να περάσουμε την παραλία της Σμύρνης, την οποία είχαν καταλάβει αμέτρητα πλήθη αναζητώντας σωτηρία. Φτάσαμε σε μια παραλία πριν από τον Τσεσμέ, όπου συναντήσαμε το καράβι χωρίς τις μαούνες. Είχαν κοπεί τα σκοινιά. Πάει το υλικό.

Αλλ' αυτό ήταν το λιγότερο. Πήγαμε στη Χίο και εκεί πήραμε εντολή να πάμε στην Ανατολική Θράκη. Δεν προφράσαμε όμως. Στο Βόλο μας σταμάτησαν. Είχε χαθεί και η Ανατολική Θράκη».

Χρήστος Λιτζέρης: «Παρουσιάστηκα στο Ναύπλιο και μετά δύο μήνες μας έστειλαν στη Μ. Ασία μέσω Θεσσαλονίκης. Αποβιβαστήκαμε στην Πάνορμο. Ανήκα στο 27 σύνταγμα 10ης Μεραρχίας. Από την Πάνορμο ακολουθήσαμε την πορεία Ακ Σου - Εσκή Σεχίρ - Αλά Μπερέ, πολεμώντας νύχτα μέρα.

Φάγαμε τη μπαρούτη με τη χούφτα. Με μια ξερή γαλέττα. Κοιμόμαστε, όταν κοιμόμαστε, ζωσμένοι με τις μπαλάσκιες και το όπλο αγκυλιά. Σκοτωμένοι και άθραφτοι σωρό. Μόνο τα όπλα τους παίρναμε. Προχωρήσαμε ως το Σαγγάριο. Εκεί έμαθα πως σκοτώθηκε ο Γιώργος Καψάλης (Κατσουλαίικα). Από το Σαγγάριο γυρίσαμε αργότερα στο Εσκή-Σεχίρ. Πολλές φορές συναντιόμουν στις πορείες με πατριώτες και τα λέγαμε. Μας φαινόταν πως ζούσαμε σ' άλλον κόσμο και πως δεν θα γυρίζαμε πίσω ποτέ. Στη διμοιρία μου υπηρετούσε και ο Πάνος Παπαστράτης από τους Γοράνους. Σ' άλλες μονάδες κοντά υπηρετούσαν: ο Γιώργης Β. Γιάννακας, Γιώργης Χ. Φεγγαράς, Γιάννης Γ. Φραγκής, Μήτσος Π. Μανδραπήλιας (Ξηροκάμπι) κ.ά.

Εκεί κοντά στο Εσκή Σεχίρ μας επιτέθηκαν οι Τούρκοι και έσπασαν τις γραμμές μας. Η μονάδα μας κράτησε, όσο κράτησε και οπισθοχώρησε άτακτα. Χάσαμε το ηθικό μας. Χτυπούσαμε από κοντινή απόσταση τους Τούρκους και δεν τους πετυχαίναμε. Οπισθοχωρώντας ανάμεσα Γκιου και Ακ Σου είδα το Μήτσο Α. Φραγκή από τα Κατσουλαίικα να κρατάει από τα γκέμια δύο άλογα και να περιμένει τον ταγματάρχη Μπεγέτη. Πάμε, ρε Μήτσο, του λέω, όλοι φεύγουν. Όχι, μου απαντάει, δεν αφήνω τον ταγματάρχη. Ο ταγματάρχης παραδόθηκε και τον Μήτσο τον σκότωσαν οι Τούρκοι. Ένα παιδί μέχρι κει πάνω. Σαν τώρα τον θυμάμαι. Κοντά στην Προύσσα έπεσα απάνω στον αδερφό μου τον Μήτσο. Τα χάσαμε και οι δύο. Μούδωσε πέντε μήλα και χωρίσαμε. Ο λοχαγός Καλογεράς από το Γύθειο μας φώναζε: Αν θέλετε, παιδιά, να σωθείτε, ελάτε μαζί μου. Θα μας παραδώσουν όλους. Μας προδίδουν. Περπατούσαμε νύχτα μέρα. Κάποια στιγμή βρήκα ένα κερκέζικο άλογο ρεβανιάρικο. Μαζί με τον Γιώργη τον Γιάννακα το καβαλλήσαμε και όπου φύγει, φύγει. Διαδόθηκε πως τα Μουδανιά, προς τα οποία κατευθυνόμαστε, τάχον πάρει οι Τούρκοι. Αλλάξαμε πορεία και πήραμε το δρόμο για

την Πάνορμο. Οι Τούρκοι από κοντά προσπαθούσαν να μας κυκλώσουν. Τους απο-  
κρούσαμε με πλαγιοφυλακές.

Στις κάτοικημένες περιοχές αντιμετωπίζαμε και τους οπλισμένους πολίτες.  
Είκοσι οχτώ ημέρες πορεία. Ψείρα και γένηια και πείνα.

Χωρίς νερό. Κανά καρπούζι μόνο. Στα υψώματα της Πανόρμου τραυματίστηκε  
ο ταγματάρχης Κοκκορός (Γοράνοι) και κάλεσε βοήθεια:

— Μη μ' αφήσετε, παιδιά, πάρτε το πορτοφόλι μου.

Μας χτυπούσαν και οι Αγγλογάλλοι από τη θάλασσα. Ξανακαταλάβαμε τα  
υψώματα, αλλά τον ταγματάρχη δεν τον πήραμε. Τον είχανε σκοτώσει οι Τούρκοι.

Στην Πάνορμο τραυματίστηκε ο διοικητής του 27 Συντάγματος Μέλιος Μιλ-  
τιάδης. Τρέξαμε εγώ, ο Παπαστράτης και ο Ρουμελιώτης (Σκουρά) και τον πή-  
ραμε τραυματισμένο. Αργότερα στο Ναύπλιο, μέραρχος πια, με βρήκε φυλακή και  
μ' έβγαλε. Μπήκαμε στο καράβι τελευταίοι.

Οι Τούρκοι μας πρόφτασαν και προσπαθούσαν να μας βάλουν φωτιά. Τους  
αποκρούσαμε και βγάλαμε πλήρη για τη Ραιδεστό της Θράκης.

Είχαμε γλιτώσει πολλοί και είχαμε σώσει και τη σημαία του συντάγματος.  
Από το κατάστρωμα αγναντεύαμε τη Μ. Ασία και κλαίγαμε.

Τι είδανε τα μάτια μας: σκοτωμένους, πεθαμένους, κρεμασμένους, πεταλωμέ-  
νους, κομματιασμένους. Πού πήγε κείνος ο πλούτος και η αρχοντιά των Ελλήνων.  
'Όλα γίνανε Τουρκιά. Σε λίγες μέρες έφτασα στο χωριό μου (Κατσουλαίικα), όπου  
έμαθα πως με θεωρούσαν νεκρό και πως μου 'χανε κάνει και μνημόσυνο».

Λ ε ω ν ί δ α ς Α ν δ ρ ε ά κ ο ς : «Στη Μ. Ασία πήγα τον Ιανουάριο του 1920.  
Από τη Σμύρνη έφτασα στο Σαλιχλί και μετά στο Αφιόν Καραχισάρ. Αργότερα  
περάσαμε την Αλμυρά Έρημο και φτάσαμε στο Σαγγάριο. Όταν τη διοίκηση του  
στρατού ανέλαβε ο Χατζηανέστης, συνέπεσε να μετατεθώ στη Σμύρνη. Στη Σμύρνη  
έμεινα αρκετόν καιρό και έκανα γνωριμίες με Έλληνες και Τούρκους. Θυμάμαι τον  
Πέτρο Κατσουλάκο, που είχε γνωρίσει μια Σμυρνια, που αργότερα την παντρεύτηκε.  
Πηγαίναμε στο σπίτι της συχνά. Όταν φύγανε οι Ιταλοί από τη Μ. Ασία, μας  
έστειλαν στο νότιο τομέα του μετώπου, στο Αϊδίνι. Ο Μαϊάνδρος ποταμός ήταν  
σύνορα. Στη γέφυρα επάνω ήταν τα φυλάκια.

Τον Αύγουστο του 1922, όταν μαθεύτηκε πως το μέτωπο έσπασε, το σύν-  
ταγμα μας, που ανήκε στο συγκρότημα Ζεγκίνη Δ., ξεκίνησε με κατεύθυνση τη  
Σμύρνη. Δεχόμαστε όμως πυκνές επιθέσεις, γι' αυτό φτάσαμε στο Καζιμίρ με κα-  
θυστέρηση. Αμυνόμαστε όμως με επιτυχία. Μάθαμε πως η Σμύρνη κατελήφθη.  
'Έγινε συμβούλιο αξιωματικών και αποφασίστηκε η παράδοση. Ο ταγματάρχης  
Βαμβακόπουλος Ν. αρνήθηκε, βγήκε στην άκρη και φώναξε: Εγώ δεν παραδίνομαι.  
'Όποιος θέλει ας μ' ακολουθήσει. Τον ακολούθησαν 25 αξιωματικοί και 700 περί-  
που στρατιώτες. Σχημάτισαν γρήγορα λόχους και πήραν κατεύθυνση προς τη θά-  
λασσα, μια απόσταση όση Σπάρτη - Γύθειο. Διανυκτέρευσαν στην κορυφή ενός βου-  
νού και την άλλη μέρα έφτασαν στη θάλασσα, βρήκαν καράβι και σώθηκαν.

Εμείς μείναμε στο αμερικανικό σχολείο του Καζιμίρ, 15-20 χλμ. από τη

Σμύρνη. Πολλοί φώναξαν: Τι θα γίνει η σημαία; Οι στρατιώτες ζήτησαν να κόψουμε ένα κομμάτι ο καθένας και όποιος το σώσει.

Ο Ζεγκίνης αρνήθηκε. Αργότερα, όταν γινόταν η παράδοση σε 50 Τούρκους ιππείς, ο σημαιοφόρος, Θεός χωρέσ' τον, έβγαλε το περιστροφικό και αυτοκτόνησε μπροστά στα μάτια μας. Άρχισε η αιχμαλωσία. Την ίδια μέρα ένα μέρος από μας το οδήγησαν στη Σμύρνη. Βρήκαν μια ελληνική σημαία και τους έβαλαν όλους να την πατήσουν περνώντας από πάνω.

Την επόμενη πήγαν και μας. Μας έκλεισαν στην αυλή του Διοικητηρίου.

Οχτώ μέρες χωρίς νερό και φαΐ. Σκοτωμοί και λεηλασίες. Μας πήραν ό,τι είχαμε πάνω μας. Κολλημένοι ο ένας στον άλλο μετακινούμαστε σαν κύμα, για να γλιτώσουμε. Δίπλα μας, μάθαμε βασάνιζαν το δεσπότη Χρυσόστομο, ώσπου τον σκότωσαν. Την όγδοη ημέρα μας μοίρασαν ένα κύπελλο κριθάρι. Μια μέρα από ένα μπαλκόνι εμφανίστηκαν οι αξιωματικοί μας και ορμήσαμε να τους σκοτώσουμε.

Μας έβαζαν και δουλεύαμε παντού. Άλλους σκότωναν, άλλους βασάνιζαν, άλλους τους έστελναν στο εσωτερικό, απ' όπου δεν γύρισαν ποτέ. Μας πήγαν μετά στη Μαγνησία και δουλεύαμε στους δρόμους.

Πολίτες μας έπαιρναν για αγγαρεία. Μας γύρισαν στη Σμύρνη και κάναμε τους οδοκαθαριστές. Κάποτε σ' έναν αιχμάλωτο βρήκαν λεφτά στα παπούτσια του και μας άφησαν όλους ξυπόλητους... Έτσι μας έστειλαν στα καταναγκαστικά έργα. Μεταφέραμε πέτρες, σπάζαμε χαλίκι, φτιάχναμε δρόμους.

Μια μέρα κει που 'μουνα φορτωμένος μια πέτρα ήρθε και στάθηκε μπροστά μου ένας Τούρκος συνταγματάρχης καβάλλα σ' ένα άλογο και με ρώτησε ελληνικά.

— Από ποιο μέρος είσαι, ρε;

— Από την Παλιά Ελλάδα, την Πελοπόννησο, του απαντώ.

— Η Πελοπόννησος έχει οκτώ νομούς.

— Από τη Σπάρτη.

— Μέσα από τη Σπάρτη;

— Όχι, από το Ξηροκάμπι.

— Ο Χριστάκος ο Γιώργης ζει;

Δεν μπόρεσα να καταλάβω ποιον εννοεί και του απάντησα:

— Όταν ήμουνα εκεί, καλά ήτανε.

— Περάσαμε καλά με τον Γιώργη. Στο ξενοδοχείο του, το «Πανελλήνιο», στη Σπάρτη, τρώγαμε και κοιμόμαστε, όταν ήμουν λοχαγός τότε, αιχμάλωτος το 1912.

Τότε θυμήθηκα τους αιχμαλώτους των Βαλκανικών Πολέμων. Οι αξιωματικοί μέναν στο «Πανελλήνιο» και οι στρατιώτες έσπαζαν χαλίκι στο δρόμο Σπάρτης - Γυθείου.

— Θα φύγεις και συ, μου είπε. Ο πόλεμος τελείωσε. Μη φοβάσαι.

Μ' έβαλε να κρατάω το άλογό του και όταν γύρισε, φάγαμε ό,τι είχε, με χαιρέτησε και έφυγε.

Το 1923, Μ. Παρασκευή, μας απελευθέρωσαν. Μπήκαμε στα καράβια και το Μ. Σάββατο φτάσαμε στο Κερατσίνι. Κατεβαίνοντας ένας συνταγματάρχης με ρώτησε:

Συνέχεια στη σελ. 9



# ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΞΕΡΙΖΩΜΟΥ

Η Μικρασιατική καταστροφή αποτελεί για τον Ελληνισμό μια από τις μελαγχότερες και πιο αιματοβαμμένες σελίδες της ιστορίας του. Ήταν το τέλος ενός πολιτισμού, που ήμαρζε για χιλιάδες χρόνια στα παράλια της Μικράς Ασίας, στην Πόλη, στον Πόντο, και η αρχή μιας οδύσσειας για τους ξεριζωμένους Έλληνες, που σκορπίστηκαν σ' όλα τα μέρη της παλιάς Ελλάδας, προσπαθώντας να ξαναχτίσουν όσα τους γκρέμισαν.

Κάποιοι απ' αυτούς έφτασαν και στον τόπο μας. Ανάμεσά τους και ο μπάρμπα-Γιώργης Συμεωνίδης, γνωστός σε πολλούς σαν «Ρώσος», ένας από τους τελευταίους μάρτυρες του ξεριζωμού, που θυμάται τα γεγονότα μέσα από τη δική του ζωή.

Αλήθεια όμως, πώς μπορείς να καταγράψεις μέσα σε τόσο λίγο χαρτί μια ζωή γεμάτη πόνο, αγώνα και περιπέτεια; Πώς μπορείς να περιγράψεις τη συγκίνηση που φέρνουν οι αναμνήσεις των παιδικών του χρόνων στον Πόντο;

Ο μπάρμπα-Γιώργης γεννήθηκε το 1904 στην Τραπεζούντα και στην οικογένειά του ήταν ράφτες. Μόνο ο πατέρας του δεν ακολούθησε το επάγγελμα του ράφτη και μετανάστευσε στη Ρωσία, όπως και άλλοι πολλοί Πόντιοι. Η ζωή εκεί κυλούσε ήρεμα και συνηθισμένα, ενώ οι σχέσεις των Ελλήνων με τους Τούρκους ήταν αρμονικές. Ο λόγος του Έλληνα, λέει ο μπάρμπα-Γιώργης, περνούσε πολύ τότε αν στο δικαστήριο, για παράδειγμα, ήταν μάρτυρες ένας Έλληνας και δύο Τούρκοι, η μαρτυρία του Έλληνα μετρούσε πιο πολύ. Οι Έλληνες του Πόντου ήταν αρκετά πλούσιοι, σε αντίθεση με τους Τούρκους, που ζούσαν στην εξαθλίωση.

Ο καιρός κυλούσε ήρεμα μέχρι που το 1913-1914 ο σουλτάνος δίνει εντολή για τη σφαγή των Αρμενίων. Ήταν η εποχή της γενοκτονίας του μαρτυρικού συτού λαού. Σφαγιάστηκαν γυναικόπαιδα, πιάστηκαν άνδρες, ενώ νέοι και γέροι βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν. Αν κάποιος έκρυβε Αρμένιο, η τιμωρία ήταν θάνατος. Την εποχή εκείνη οι Τούρκοι έζωσαν το σπίτι του μπάρμπα-Γιώργη, χωρίς όμως να βρουν τίποτα.

Η σφαγή έγινε μπροστά στα μάτια των προξένων των Μεγάλων Δυνάμεων, που κράτησαν ουδέτερη στάση. Το κακό ήταν μεγάλο. Μόνον ο τσάρος Νικόλαος αντέδρασε σ' αυτή τη σφαγή και κήρυξε τον πόλεμο στην Τουρκία. Από το Βατούμ και το Χοπάτι της Τουρκίας μέχρι το Ερζερούμ. Όμως δεν υπήρχε δυνατότητα πρόσβασης στο μέτωπο και ήταν δύσκολη η μεταφορά πολεμοφοδίων, έτσι οι Τούρκοι ανάγκαζαν τους Έλληνες που ζούσαν στα παράλια να κουβαλούν σε ομάδες είκοσι οκάδες βάρος ο καθένας, μέχρι να συναντήσουν την επόμενη ομάδα με τελικό προορισμό το μέτωπο του Ερζερούμ.

Στη θάλασσα κάνουν την εμφάνισή τους πολεμικά πλοία που ρίχνουν κανονιοβολισμούς στην ξηρά. Η υποχώρηση των Τούρκων στρατιωτών και πολιτών έχει αρχίσει με κατεύθυνση τα μέρη της Κερασούντας, «για να μην βλέπουν το πρόσωπο του γκιαούρη».

Κατά την υποχώρηση, η οικογένεια του μπάρμπα-Γιώργη βρίσκεται κλεισμένη στο σπίτι, όταν ακούγονται χτύποι στην πόρτα:

— Απατσή (ράφτη), άνοιξε την πόρτα.

Οι συγγενείς προσπαθούν να κρύψουν τον παππού, όμως ο στρατιώτης είναι γνωστός. Λέει πως τα τουρκικά στρατεύματα υποχωρούν. Το άλλο πρωί αναγκάζουν τον παππού να τους δείξει το δρόμο. Όλοι φοβήθηκαν πως δεν θα τον ξαναδούν, όμως αυτός επέστρεψε.

Ο Βαλής (νομάρχης) παραδίδει την πόλη στον εκεί δεσπότη λέγοντας: «Σου παραδίδω τον λαόν μου εσένα· εσύ θα επιβλέπεις, εγώ φεύγω», και παρέδωσε την Τραπεζούντα. Οι Ρώσοι μπαίνουν στην Τραπεζούντα από το μέτωπο του Ερζιγιάνκ. Έμειναν στην Τραπεζούντα τρία χρόνια και, καθώς λέει ο μπάρμπα-Γιώργης, οι Έλληνες αλλά και οι Τούρκοι περνούσαν καλά.

Στα 1917, τον Ιούνιο, ο μπάρμπα-Γιώργης σε ηλικία 13 χρόνων πηγαίνει να προσκυνήσει στην Παναγία τη Σουμελά στον Πόντο. Στο δρόμο συναντούν κάτι Τουρκάλες που τους ρωτούν για πού τραβούν. Οι οδοιπόροι λένε πως πάνε να προσκυνήσουν στην Παναγία, όπου κάθε άνθρωπος πονεμένος πηγαίνει και προσεύχεται για να του απαλύνει τον πόνο. Μια Τουρκάλα, που είχε νύφη παράλυτη, τους ακολουθά. Δάση, οροπέδια και ομίχλη εναλλάσσονταν κατά τη διάρκεια της διαδρομής και μεγάλες πέτρες τους βοηθούσαν να μην χάσουν το δρόμο.

Το μοναστήρι ήταν χτισμένο πάνω σ' ένα βράχο στο σημείο που βρέθηκε η εικόνα και σε μεγάλο ύψος από το έδαφος, ενώ από κάτω περνούσε ποταμός. Το όνομά της πήρε από το βουνό Μελά (Στου Μελά, Σου Μελά), όπου έχει χτιστεί. Για να φτάσεις στο μοναστήρι, ανέβαινες μια μεγάλη σκάλα και πριν φτάσεις, στο αριστερό μέρος υπήρχαν δύο εκκλησάκια, Κοσμάς και Δαμιανός. Φτάνοντας στο μοναστήρι υπήρχε μια βεραντούλα και η είσοδος ήταν κλειστή. Από ένα μικρό παράθυρο, πάνω από την πόρτα, πρόβαλε ένας καλόγερος και ανακοίνωσε στον ηγούμενο τον ερχομό τους. Μετά βγήκε και τους είπε να του παραδώσουν μαχαίρια και πιστόλια και έπειτα να μπου, γιατί στο μοναστήρι είχαν σημειωθεί κλοπές στο παρελθόν. Οι προσκυνητές μπήκαν στη μονή και ενώθηκαν με τον υπόλοιπο κόσμο που είχε πάει να προσκυνήσει.

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή το μοναστήρι καταστράφηκε και οι καλόγεροι έκρυψαν την εικόνα και κατάφεραν να τη μεταφέρουν στην Ελλάδα, όπου έχτισαν την εδώ Παναγία Σουμελά, που στη γιορτή της μαζεύει όλον τον Ποντιακό Ελληνισμό.

Όμως —για να ξαναγυρίσουμε στα 1917— είχε αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση για την παραμονή των Ρώσων στον Πόντο. Η Οκτωβριανή επανάσταση είχε γίνει και ο σάρος Νικόλαος είχε πεθάνει, και η υποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων

είχε αρχίσει. Οι Τούρκοι εισβάλλουν στην Τραπεζούντα και, χωρίς να υπάρχει επίσημη διαταγή, αρχίζουν να σκοτώνουν. Τον παππού του μπάρμπα-Γιώργη τον σκοτώνουν στο χωριό. Στο λιμάνι υπήρχαν ρωσικά βαπόρια. Από τα χωριά κατέβαινε κόσμος στην πόλη. Μαζί τους κι ο μπάρμπα-Γιώργης. Τουρκικά μπλόκα όμως από χωριάτες κλείνουν τους δρόμους προς την πόλη και πολλοί μένουν πίσω. Ανάμεσα σ' αυτούς που έμειναν πίσω ήταν και η μητέρα του με την αδερφή του.

Σε μια εκκλησία ελληνική, ο δεσπότης Χρυσανθος πληροφορεί τον κόσμο που θέλει να φύγει για τη Ρωσία να κατέβει στο λιμάνι, όπου βρίσκονται ρωσικά βαπόρια, γιατί την άλλη μέρα ο τούρκικος στρατός θα έμπαινε στην Τραπεζούντα. Ο μπάρμπα-Γιώργης μαζί με τον πατέρα του μπαίνει σ' ένα τέτοιο βαπόρι και βγαίνει στη Ρωσία. Μετά από χρόνια παραμονής και από περιπέτειες με τα προξενεία, καταφέρνει να μάθει ότι η μητέρα του με την αδερφή του βρίσκονται στην «παλιά Ελλάδα» και έρχεται να τις συναντήσει. Έχει κάνει οικογένεια πια, όταν φτάνει στον Πειραιά και επιλέγει να έρθει στη Λακωνία για να ζήσει μαζί με τους δικούς του που είχε χάσει.

Καταφέρνει χωρίς καμιά βοήθεια να στεριώσει σ' αυτόν τον τόπο και να μπει στη ζωή του. Πάντα όμως θυμάται τον Πόντο, την Τραπεζούντα. Το λέει συνέχεια πως οι τότε Μεγάλες Δυνάμεις φέρθηκαν ύπουλα στους Έλληνες και η ζωντανή του μαρτυρία είναι γεμάτη από ένα απλό αλλά πολύ σημαντικό νόημα. Ότι στους δύσκολους καιρούς δεν έχουμε την πολυτέλεια σαν χώρα να θρηνησουμε άλλες χαμένες πατρίδες.

Τάσος Σ. Καπετανάκος

---

## ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ: ΖΩΝΤΑΝΕΣ ΜΝΗΜΕΣ

*Συνέχεια από τη σελ. 6*

- Πού πιάστηκες εσύ αιχμάλωτος;
- Δεν πιάστηκα, μας παρέδωσαν, του απάντησα.

Έφυγε ο συνταγματάρχης και ένας μου είπε πως ήταν ο Στυλιανός Γονατάς. Την Τρίτη του Πάσχα, μεσάνυχτα, με τα πόδια από τη Σπάρτη φτάσαμε στο Ξηροκάμπι ο Νικολάκης Μανδραπήλιας από την Κουμουστά και ο Μήτσος ο Διαμαντάκος από τους Γοράνους».

Ο Γιώργης Στεργιανόπουλος, ο Χρήστος Λιτζέρης και ο Λεωνίδας Ανδρέακος και οι τρεις μακροημερεύουν ήρεμα στο χωριό ανάμεσα σε παιδιά και εγγόνια, και ανακαλούν στο νου τους, στις μακρινές ώρες που ακολουθούν τη δύση του ηλίου, τη χαμένη Μικρά Ασία. Έχουν τη συνείδηση ήσυχη ότι απάντησαν πρόθυμα στο προσκλητήριο της πατρίδας και ότι έκαμαν γι' αυτήν ό,τι μπορούσαν.

Θεόδωρος Σ. Κατσουλάκος

# ΤΟΡΙΖΑ

«Η Τόριζα, ένα μικρό χωριό, κωμόπολη τη θέλει η παράδοση, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, ήταν χτισμένη όπου περίπου το σημερινό ομώνυμο θέρετρο σε υψόμετρο 840 μ. Καθώς ανεβαίνεις από την Παλαιοπαναγιά, τη συναντάς αριστερά σου στο 8ο χιλιόμετρο του αμαξιτού δρόμου που πάει για την Πολιάνα.

Ένα ποτάμι, κατεβαίνοντας από τον Ταύγετο, τη χώρισε σε δύο πλαγιές, μικρές ίσαμε δυο απλωσιές τόπο. Έτσι και φωνάζεις δυνατά θαρρείς πως θα σου αποκριθεί η φωνή σου από το απέναντι δάσος της επιβλητικής πυραμίδας που ύψωσε η φύση. Δυτικά, μακριά από την κορυφή της “Αγίας Κυριακής” υψώνονται οι πέντε γκρίζες κορυφές του Ταύγету.

Πώς έγινε η Τόριζα; Πώς έγιναν τα γύρω χωριά μας; Ο τροχός της ιστορίας γύριζε. Γύριζαν και οι άνθρωποι από τόπο σε τόπο. Κουνήθηκαν τα τσίνορα του Ταύγету και γεννήθηκε η Τόριζα. Και ένα ένα γύρω της τα εγγόνια: η Πολιάνα, τα Διπόταμα, το Νιχώρι, η Κουμουστά η αρχόντισσα, η Σωτήρα με το σκληρό πρόσωπο. Γεννήθηκε ένας κόσμος. Έζησε και χάθηκε.

Ο παλαιός οικισμός άρχιζε από τα δυτικά της προσηλιακής πλευράς από τη θέση Λάκκια, όπου είναι το σπίτι του Χρήστου Κουμουτσιδή και η βρυσούλα με το λιγοστό νεράκι. Κατέβαινε ύστερα προς το ποτάμι και κάλυπτε όλο το προσήλιο ως τα λεγόμενα Κοτρώνια του Ντούμα. Έπειτα απλωνόταν στο απέναντι κατά το νότιο μέρος όπου ο Αϊ-Γιώργης ως πάνω, όπου είναι σήμερα τα σπίτια. Ανατολικά από τα Κοτρώνια του Ντούμα άρχιζε ο συνοικισμός των Τουρκοβαρδουνιωτών. Σε πέντε λεπτά από τον Άγιο Γεώργιο φτάνεις στην Τουρκόβρυση, στη βρύση των Βαρδουνιωτών. Εκεί τώρα περνάει ο δρόμος λίγο πιο πάνω από τη θέση Σκάμμα, απέναντι από την Τουρκόβρυση, όπου υπήρχαν θεμέλια μεγάλου, ίσως δημοσίου, τουρκικού κτιρίου. Εκεί δίπλα στου Ορδόλη τα χτήματα βρέθηκαν και κόκκαλα από τάφους Βαρδουνιωτών, γι’ αυτό και το σημείο αυτό λεγόταν Τουρκοκίβουρα, δηλαδή τάφοι των Τούρκων.

Τα παλαιότερα από τα σπίτια της σημερινής Τόριζας έχουν ηλικία το πολύ 150 χρόνων. Τα σπίτια αυτά ήταν χτισμένα ανάλογα με την κλίση του εδάφους, χωρίς καμιά σειρά και σε απόσταση το ένα από το άλλο τρία ως επτά μέτρα. Χτισμένα κάθετα στην κλίση του βουνού ήταν μικρά, 5×6 μέτρα το πολύ, με στέγη σαμαρωτή. Μια πόρτα στη μεγαλύτερη πλευρά και ένα δυο παραθυράκια στη με-

σημβρινή, και συνήθως ένα μικρό κατώι. Το κατώι σχηματιζόταν από το κενό που δημιουργούσαν οι δυο μεγαλύτεροι τοίχοι, καθώς εισχωρούσαν κάθετα στο κατηφορικό έδαφος. Τα υλικά που χρησιμοποιούσαν ήταν μονάχα πέτρα και λάσπη χωρίς ασβέστι. Στους τοίχους άνοιγαν μικρά κοιλώματα για ντουλάπια. Αυτές οι κόγχες ήταν τα τοιχαρμάρια των Βυζαντινών. Στον τοίχο, που ήταν κολλητός στο βράχο, άναβαν φωτιά, μαγειρεύαν και ζεσταίνονταν το χειμωνιάτικο καιρό. Το χώρο τούτο, που δεν είχε πάτωμα, τον χρησιμοποιούσαν και για ληνό, ενώ στο κατώι έβαζαν τα ζώα τους ή τα πήλινα πιθάρια τους με το λάδι ή το κρασί ή το παστό. Οι τοίχοι εξωτερικά ήταν ασοβάτιστοι και η κοκκινωπή λάσπη στους αρμούς με την ντόπια ψωμόπετρα, έδιναν στην οικοδομή ένα ζεστό, σκούρο χρώμα που ερχόταν να τονίσει τον ξερό ένα γύρω, χωρίς δέντρα, χώρο με τα στενά και γραφικά δρομάκια.

Τρία από τα χαλάσματα της Τόριζας ξεχωρίζουν για τις μεγαλύτερες διαστάσεις θεμελίων  $15 \times 8$  μέτρων. Το ένα από αυτά βρισκόταν μέχρι χθές στη λεγόμενη Λάκκα, στο μονοπάτι που οδηγεί προς το Φράγκο, σε ιδιοκτησία Β. Χαντζάκου τώρα και πριν Σ. Δογαντζή. Ένα δεύτερο βρισκόταν στο κέντρο της Τόριζας, αριστερά στη διακλάδωση του δρόμου προς Πολιάνα, ιδιοκτησίας Γ. Ξερούλη, τριάντα περίπου μέτρα ανατολικά από το μοντέρνο σήμερα σπίτι του Π. Σγουπάκου. Στην ίδια περίπου θέση ήταν κατά την παράδοση και η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, παλαιότερη από τον Άγιο Γεώργιο. Το τρίτο, τέλος, μεγάλο οικοδόμημα βρισκόταν στην νοτιοανατολική πλευρά του μικρού υψώματος, κάπου πενήντα μέτρα δυτικά από το πετράλωνο του Ξερούλη και από τα λεγόμενα του "Ντούμα τα Κοτρώνια".

Αυτά τα χαλάσματα μαζί με του "Αγιώργη" στην απέναντι, τη νότια πλευρά, είναι ό,τι απέμεινε από έναν κόσμο που έζησε, πόνεσε, χάρηκε κάποιες σύντομες μικροχαρές κι ύστερα χάθηκε\*.

*Ελένη Νιάτσου*

---

\* Από το βιβλίο «Παλιοπαναγιά, Ανάγεια, Ξηροκάμπι» του Δημ. Γ. Κατσαφάνα.

## ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΜΠΡΑΪΜΗ

Στον κατάλογο «των κατά καιρούς εις αιχμαλωσίαν πεσόντων εις χείρας των εχθρών Ελλήνων και Ελληνίδων Λακεδαιμονίων», που συνέταξε στις 24 Αυγούστου 1828 στο Μυστρά η «Επαρχιακή Δημογεροντία Λακεδαιμονίων», περιλαμβάνονται στοιχειά εκείνων που αιχμαλώτισαν οι Αιγύπτιοι στην Κουμουστά (20-8-1826):

‘Έν παιδί θηλυκόν Αγγέλου του Μαστρομιχάλη,  
Κανελλίτσα του αυτού  
Νικόλας του Κωνσταντή Βολά<sup>1</sup>  
Γεωργίτσα του αυτού  
Πολυτίμη του Θανάση Σολωμάκου»<sup>2</sup>.

Για το παραπάνω γεγονός η ζωντανή παράδοση διασώζει όσα διηγείται σήμερα ο μπαρμπα-Χρήστος Μιχαλάκος, τα οποία, για να αποκτήσουν ισχύ ιστορικής μαρτυρίας, σωστό είναι να διασταυρωθούν και με άλλες πηγές:

«Τρία αδέρφια απ’ την οικογένεια Πετιμεζά, η οποία καταγόταν απ’ τα Καλάβρυτα, βγήκαν κλέφτες στο βουνό και έκαναν μεγάλη ζημιά στους Τούρκους. Οι Τούρκοι, επειδή ήταν πολύ επικίνδυνοι, τους κατεδίωκαν πάρα πολύ. Έτσι κατέφυγαν στην περιοχή του Ξηροκαμπίου στην τοποθεσία ‘Αι-Γιώρας, που την ονόμασαν Αγία Λαύρα. Δίπλα στην εκκλησία υπήρχαν και μερικά οικήματα, όπου εκεί έμειναν, τα οποία ανήκαν στο μοναστήρι της Γόλας.

Αυτά συνέβησαν το 17ο αιώνα. Έπειτα από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα οι Τούρκοι τους ανακάλυψαν και συνέχισαν να τους καταδιώκουν και έτσι κατέφυγαν στον Ταύγετο. Τους δύο αδελφούς κατάφεραν να τους σκοτώσουν. Αυτός που επέζησε δημιούργησε οικογένεια εδώ στο Ξηροκάμπι. Ο ένας γιος του, του οποίου το όνομα ήταν Μιχάλης, παντρεύτηκε μια κοπέλα απ’ την οικογένεια Φεγγαρά. Τα παιδιά του τα φώναζαν “Μιχαλάκια” και απ’ αυτή την προσφώνηση δημιουργήθηκε το επώνυμο Μιχαλάκος.

Ένα απ’ τα εγγόνια του Μιχάλη, ο οποίος ζούσε στην Κουμουστά, έκανε οικογένεια με τέσσερα κορίτσια και δύο αγόρια. Πριν ακόμα γεννηθούν τα αγόρια και τα δύο απ’ τα κορίτσια, σε μια επιδρομή των Τούρκων στην Κουμουστά, οι κάτοικοι του χωριού και μεταξύ αυτών και τα εγγόνια του Μιχάλη, εγκατέλειψαν το χωριό και κατευθύνθηκαν προς τους Πενταυλούς και τον ‘Αγιο Δημήτριο. Τα δύο κοριτσάκια η μητέρα τους τα μετέφερε πάνω σ’ ένα βόδι. Κατά την καταδίωξη δύο Τούρκοι έφτασαν τη γυναίκα και έπιασαν το βόδι απ’ την ουρά. Μπροσ στον κίνδυνο να αιχμαλωτιστεί η γυναίκα απ’ τους Τούρκους, έφυγε με αποτέλεσμα τα δύο κοριτσάκια να πέσουν στα χέρια των Τούρκων, οι οποίοι τα πήραν στην Αίγυπτο.

Αυτό συνέβη μεταξύ 1825-1826. Έπειτα από κάποιο χρονικό διάστημα κάποιοι

*Συνέχεια στη σελ. 17*

1. Πιθανόν Βολτή.

2. Ηλ. Α. Παπαθανασόπουλου, «Λάκωνες τραυματίαι και αιχμάλωτοι επί Ιμπραήμ (1825-1826), Λακωνικά Σπουδαιί 1 (1972) 314.

## ΟΙ ΒΑΡΕΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΤΑΥΓΕΤΟΥ

Ξεφυλλίζοντας το βιβλίο της ζωής, κάθομαι κάτω απ' την πιο ψηλή κορφή του Ταυγέτου και αγναντεύω αχόρταγα τη μεγαλοπρέπειά του. Ύψώνεται πεισματικά η σερνική κορφή του ψηλά στον ουρανό και βιγλίζει πέρα δυτικά τη Ζάκυνθο και νότια την Κρήτη με τον Ψηλορείτη. Και καθώς γύρισε ο νους μου στα περασμένα, τα βασανισμένα χρόνια, θυμήθηκα τη συμπαθητική κάστα, τη συντεχνία των βαρελάδων. Μια συντεχνία που έφτιαχνε τα βαρέλια από ξύλο του πεύκου και του έλατου. Τα 'φτιαχνε τόσο μαστορικά με τα ξύλινα στεφάνια από σκιστό ξεφλουδισμένο κλαρί του έλατου που άντεχαν στις απαιτήσεις των νοικοκυράδων και του χρόνου. Χαιρόσουν να τα κοιτάς, δεν χόρταινες το μεταξωτό τους χρώμα και τη μυρωδιά τους.

Οι βαρελάδες από τον Απρίλη έρχονταν κι έστηναν κονάκι στον 'Αι-Δημήτρη του Ταυγέτου. Ο 'Αι-Δημήτρης είναι νοτιότερα της πιο ψηλής κορυφής. Γύρω-γύρω ψηλές κορυφές, πετρώδεις, σχεδόν γυμνές και ανάμεσα ένα μεγάλο γούπατο χωματένιο με δάση, χωράφια και κήπους.

Οι βαρελάδες ήταν κάτοικοι του Εξωχωρίου με πρωτομάστορα τον Λυκούργο Ζερβέα. Είχαν ιδιόκτητα κτήματα που τα έσπερναν σίκαλη, έβαζαν και κήπους με πατάτες και λοιπά ζαρζαβατικά, τα οποία πότιζαν με ιδιόκτητες πηγές νερού. Εκεί λοιπόν είχαν τα εργαστήριά τους. Ήταν άνθρωποι εργατικοί, μαστόροι του ξύλου. Έκοβαν με άδεια του δασαρχείου δέντρα, τα έσχιζαν στενές σανίδες για να γίνουν δόγες που φτιάχνουν τα βαρέλια. Τα βαρέλια ήταν απαραίτητα σκεύη του κάθε νοικοκυριού για να μεταφέρουν και να αποθηκεύουν το πόσιμο και για τη λάτρα του σπιτιού νερό, από την πλησιέστερη πηγή, που πολλές φορές ήταν αρκετά μακριά.

Δούλευαν λοιπόν ασταμάτητα για να προκάνουν τη ζήτηση της κατανάλωσης, καθώς έμπαινε το καλοκαίρι και οι άνθρωποι ξεχύνονταν στα χωράφια για το θέρο και στα στανοτόπια για τα ζωντανά, και τους χρειάζονταν οι βαρέλες με τους δύο χαλκάδες και την αλυσίδα, για να τις κρεμάνε στο φορτωμένο ζώο τους. Έφτιαχναν και κανάτια από κέδρο που μοσχομύριζαν και βεδούρια για το γάλα.

Από εκεί λοιπόν, τον 'Αι-Δημήτρη, ξεκίναγαν οι αγωγιάτες με φορτωμένα σε σακκιά της ρίγας βαρέλια, σε κάτι θεομούλαρα με μεγάλα κουδούνια, κι έφταναν χαμηλά στον κάμπο. Περπατούσαν, περπατούσαν να φτάσουν μακριά στους Μολάους, στο Γεράκι, στη Σκούρα, στην Γκορουτσά, να πουλήσουν τα βαρέλια, τις βαρέλες και τα μοσχομυρισμένα κανάτια. Καθώς περνούσαν τους δρόμους, για πολλή ώρα μύριζε βουνίσιος, μυρωδάτος αέρας, ανακατεμένος με τον ιδρώτα των μούλα-

ριών και των ανθρώπων, ποτισμένος με το άρωμα του τσαγιού που είχε επικαθήσει πάνω τους περνώντας από τα τσαγιολίβαδα του Ταϊγέτου. Φόραγαν στα κεφάλια τους πλεκτές μανιάτικες ψάθες, που τις έπλεκαν αριστοτεχνικά οι όμορφες, λιγνές, μελαψές κοπέλες τους, που είχαν μια ευγενική προφορά, καθώς πρόφεραν το λ και το ν καθαρευουσιάνικα.

Τα πουκάμισα των βαρελάδων υφαντά στον αργαλειό ραμμένα με τέχνη από τις τεχνίτρες του χωριού, άφηναν ανοιχτό το δασωμένο στήθος του βαρελά, που φάνταζε αγέρωχος, λιγνός, πανύψηλος με το δρίλινο παντελόνι και τα σολιασμένα με καουτσούκ χοντρά παπούτσια.

Ένα θερμό απόγευμα του Σεπτεμβρη του έτους 1930, εάν θυμάμαι καλά, ένας από τους αγωγιάτες των βαρελιών, βραδυπόρησε από την παρέα του, γιατί πάντα ταξίδευαν μαζί δυο ή τρεις και είχαν να διευθύνουν πέντε ή έξι μουλάρια. Επέστρεφε λοιπόν από πολυήμερο ταξίδι κουρασμένος, πιθανόν και πεινασμένος. Έσπεκε στη νοτιότερη άκρη της πλατείας του Ξηροκαμπιού, έξω από το μαγαζί του Καπετανάκου, όπου κυλούσε το νερό στο αυλάκι και έπιναν τα δυο του μουλάρια νερό. Διέκρινες στο πρόσωπό του τον κόπο αλλά και τη χαρά της ελπίδας. Κοίταζε τα ζώα του πώς ρουφούσαν το νερό και συλλογιζόταν την ευχαρίστηση, όταν θα φτάσει στο κονάκι του να ξεκουραστεί και να ευχαριστηθεί τη φαμελιά του.

Ένας από τους καφενόβιους προύχοντες του Ξηροκαμπιού, που έπιναν ταχτικά 3-4 καφέδες την ημέρα, πάντα με φρέσκο κρύο νερό απ' το πηγάδι του Αϊβαλιώτη, πλησίασε με ύφος περιπαιχτικό τον κουρασμένο άνθρωπο και έγινε ο εξής διάλογος:

Π ρ ο ύ χ ο ν τ α ς : Γεια σου, πατριώτη.

Α γ ω γ ι ά τ η ς : Χαίρετε.

Π ρ ο ύ χ ο ν τ α ς (ειρωνικά και με μεγαλόστομο γέλιο): Τι δουλειά κάνει ο Θεός εκεί στο χωριό σας.

Α γ ω γ ι ά τ η ς : Πώς είπατε;

Π ρ ο ύ χ ο ν τ α ς : Ο Θεός τι δουλειά κάνει στο χωριό σας;

Α γ ω γ ι ά τ η ς (συλλογισμένος): Φτιάχνει σκάλες.

Π ρ ο ύ χ ο ν τ α ς (χοροϊδευτικά): Τι να τις κάνει, βρε, τις σκάλες, αφού ελιές δεν έχετε;

Α γ ω γ ι ά τ η ς : Άλλους ν' ανεβάζει και άλλους να κατεβάζει.

Ο προύχοντας εισίπησε και ο διηγούμενος διέκρινε στο πρόσωπό του μια αμηχανία. Θυμήθηκα όμως κάτι που ο ψαλμωδός Δαυίδ λέει 1000 χρόνια προ Χριστού: «Ο Κύριος ύψώνει τούς πράους, τούς δὲ άσεβείς ταπεινώνει μέχρι έδάφους».

Η συντεχνία των βαρελάδων, των τσαγκαράδων, των βαρκάρηδων, των καραγωγέων, των χτιστάδων, των σιδεράδων-«γύφτων» και άλλες μαζί δεν υπάρχουν πια. Έχουν μπει στα θεμέλια για να στεριώσουν τη βιομηχανική καταναλωτική κοινωνία μας.

Δημήτρης Δικαϊάκος



# Το πιο μεγάλο πρόβλημα

«Κάθε χρόνο παράγονται στην Ελλάδα πάνω από 3.000.000 τόνοι σκουπιδιών. Η ποσότητα αυτή αντιστοιχεί μ' ένα βουνό που ο όγκος του φθάνει τα 17,5 εκατομ. κυβικά μέτρα και θα ήταν αρκετά για να στρωθεί ο δρόμος Αθήνας - Θεσσαλονίκη σε πλάτος 35 μέτρων και σε ύψος 1 μέτρου».

«Κάθε Έλληνας βγάζει το χρόνο 300 κιλά σκουπίδια».

«Η χωματερή του Σχιστού θεωρείται υπερπλήρης: Τα σκουπίδια εκεί έχουν 150 μ. ύψος».

«Κάθε χρόνο βιομηχανίες, αγροτικές εγκαταστάσεις και αστικά κέντρα αδειάζουν στην κλειστή θάλασσα της Μεσογείου 2,5 εκ. τόνους οργανικών αποβλήτων, 100.000 τόνους φυτοφαρμάκων και εντομοκτόνων, 60.000 τόνους απορρυπαντικών, 120.000 τόνους ορυκτελαίων, 12.000 τόνους τοξικών ουσιών».

«Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας κάθε χρόνο 2.000.000 άνθρωποι δηλητηριάζονται και 40.000 πεθαίνουν από τα γεωργικά δηλητήρια».

Από τη διεθνή και ελληνική ειδησεογραφία

Η οικονομική ανάπτυξη και η ευημερία, που αποτελούν μόνιμους στόχους κάθε χώρας και όλων των κοινωνικών ομάδων, δημιουργούν συγχρόνως και ορισμένα προβλήματα. Και τα πιο σημαντικά προβλήματα που προέρχονται από την ανάπτυξη, από την πρόοδο, είναι εκείνα που αφορούν την ίδια την ποιότητα της ζωής μας και γι' αυτό είναι φυσικό να ευαισθητοποιούν όλο και πιο έντονα την κοινή γνώμη.

Τα οικολογικά και περιβαλλοντικά θέματα δεν ανήκουν πια σ' έναν περιορισμένο κύκλο ενδιαφέροντος, αλλά αποκτούν ευρύτερη κοινωνικοπολιτική διάσταση. Κατέχουν την πρώτη θέση στα προγράμματα των πολιτικών κομμάτων, απασχολούν κρατικές υπηρεσίες και τοπική αυτοδιοίκηση, προβάλλονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα και διεθνοποιούνται.

Πριν λίγους μήνες συγκεντρώθηκαν στο Ρίο Ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας (1-12 Ιουνίου 1992) όλοι οι ηγέτες των πολιτισμένων κρατών της γης και ασχολήθηκαν διεξοδικά με το μεγάλο πρόβλημα: «Η Προστασία του Περιβάλλοντος». Δεν ξέρουμε ποια συγκεκριμένα μέτρα πάρθηκαν, ποια κονδύλια αποφασίστηκε να διατεθούν, τότε και πώς θα υλοποιηθούν οι αποφάσεις τους. Εκείνο που ξέρουμε —το βλέπουμε καθημερινά— είναι πως ο πλανήτης γη νοσεί. Νοσεί βαριά. Η ανθρώπινη απληστία τείνει να τον καταβροχθίσει και να μετατρέψει τα πάντα σε μια απέραντη έρημο. Η σωτηρία του και μαζί η μελλοντική επιβίωση και ανάπτυξη δεν είναι πια υπόθεση των λίγων, των επώνυμων. Είναι υπόθεση όλων μας ανεξαιρέτως και ας

μη μεταθέτουμε το πρόβλημα, ως συνήθως, στο γείτονα, στο βιοτέχνη, στον εργοστασιάρχη, στον Πρόεδρο ή το Δήμαρχο, στην Πολιτεία.

Ευτυχώς που τα τελευταία χρόνια η περιβαντολλογική εκπαίδευση μπήκε στα σχολεία και οι μαθητές ευαισθητοποιούνται ολοένα και περισσότερο στο μεγάλο αυτό πρόβλημα. Οι μαθητές γνωρίζουν ότι τα σκουπίδια δεν είναι άχρηστα υλικά. Δεν είναι πάντα για πέταμα και μάλιστα όπου βρούμε. Το χαρτί, το γυαλί, τα μέταλλα μπορούν ν' ανακυκλωθούν, να γίνουν καινούργιο χαρτί, καινούργιο γυαλί, καινούργιο μέταλλο. Οι οργανικές ύλες, πανί, ξύλο, υπολείμματα από τρόφιμα, αν περάσουν από ειδική επεξεργασία, γίνονται λίπασμα, πολύ καλύτερο και πολύ πιο ακίνδυνο από τα χημικά λιπάσματα που μας δηλητηριάζουν κάθε μέρα. Γνωρίζουν την αξία της ανακύκλωσης. Έχουν καταρτίσει τέτοια προγράμματα στα σχολεία και προσπαθούν για το καλύτερο. Για ένα καλύτερο περιβάλλον.

Με τους μεγαλύτερους όμως που εξακολουθούν να «ξεφορτώνονται» χωρίς κενά για αυτούς πρόβλημα ό,τι άχρηστο έχουν, πετώντας το όπου τους βολέψει, τι γίνεται; Τα ποτάμια, οι χείμαρροι, τα ρέματα, οι ακτές, οι δρόμοι ακόμα και αυτοί οι ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι της πατρίδας μας έχουν μετατραπεί σ' έναν απέραντο σκουπιδότοπο. Τι γίνεται με τους γεωργούς μας που χρησιμοποιούν ασύστολα τα γεωργικά δηλητήρια (ζιζανιοκτόνα και εντομοκτόνα), πέφτοντας πολλές φορές και οι ίδιοι θύματα της άγνοιάς τους, που επιμένουν στους αεροψεκασμούς δηλητηριάζοντας τα πάντα; Δε βλέπουν πως η αύξηση των φυτοφαρμάκων φέρνει χειρότερα αποτελέσματα στη φυτοπροστασία; Γνωρίζουν άραγε οι καταναλωτές πόσα ραντίσματα χρειάζεται το βαλέντζι της Σκάλας ή το μήλο της Αρκαδίας για να διατηρηθεί καθαρό, πλην όμως δηλητηριασμένο, και να φτάσει «εμφανίσιμο» στην αγορά; Αν μάθουν τον αριθμό, θα ξαναφάνε; Ποιος θα τους πει ότι όλα τα πολιτισμένα κράτη έχουν καταργήσει τους αεροψεκασμούς και τους έχουν αντικαταστήσει με ηπιότερες μεθόδους (δακοπαγίδες, φερομόνες, συνδυασμοί από εδάφους ψεκασμών με βιολογικές μεθόδους); Μόνο αφελείς και όσοι έχουν συμφέρον να αποκρύψουν την αλήθεια μπορούν να ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι από τα γεωργικά δηλητήρια. Ποιος θα τους μιλήσει για την τρύπα του όζοντος, την όξινη βροχή, την καταστροφή των βιοτόπων, την καταστροφή των δασών, τη μόλυνση των πηγών, για τα οποία είμαστε, λίγο-πολύ, όλοι υπεύθυνοι;

Ας ελπίσουμε ότι η προσπάθεια που γίνεται απ' όλους (μέσα μαζικής ενημέρωσης, οικολογικές οργανώσεις, σχολεία, πανεπιστήμια κλπ.) θα αποδώσει. Θα ενημερωθούμε και θα ευαισθητοποιηθούμε όσο πρέπει, όλοι μας, για να μπορέσουμε ύστερα να υπογράψουμε κι εμείς, με πράξεις και όχι με λόγια το «Σύμφωνο για τη γη», που υπέγραψαν εκατομμύρια παιδιά στον πλανήτη μας αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να συμβάλλουμε με όλα τα μέσα και τις δυνάμεις που διαθέτουμε, ώστε η γη να γίνει ένα φιλόξενο σπιτικό για τις σημερινές και μελλοντικές γενιές. Να γίνει όπως ήταν κάποτε.

*Ιωάννης Κονίδης*

# ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΑΛΑΙΟΠΑΝΑΓΙΑΣ

Επέκταση γεφυριού στη θέση Φουντούνη. Προϋπολογισμός έργου 300.000 από κοινοτικούς πόρους. Έκτακτη κρατική χρηματοδότηση 1.000.000. Ανάδοχος έργου: Σάλαρης Αλέξανδρος.

Επέκταση κοινοτικού φωτισμού. Χρηματοδότηση από ΣΑΤΑ 1992. Προϋπολογισμός έργου 600.000. Διατέθηκαν 555.827 για οκτώ νέα σώματα φωτισμού.

## ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ

Χρηματοδότηση ΣΑΤΑ 1992, 1.500.000. Οι δρόμοι που θα συμπεριλάβει είναι:

α) Τσιμεντόστρωση από πλατεία του επαρχιακού δρόμου μέχρι Β. Αναγνωστάκου.

β) Τσιμεντόστρωση ενός τμήματος στη θέση Λαΐνη.

γ) Τσιμεντόστρωση από γεφυράκι Δούσμανη μέχρι Καπάκου και από Ρηγάκου μέχρι Δημητράκαινας.

δ) Τσιμεντόστρωση από Ν. Δούσμανη μέχρι Χαντζάκου Κων/νου.

ε) Τσιμεντόστρωση και ρείθρα από εργοστάσιο συνεταιρισμού μέχρι Βλαχάκου.

Έκτακτη κρατική χρηματική επιχορήγηση για το έργο κοινοτική οδοποιία, που θα συμπεριλάβει τους εξής δρόμους:

α) Στη θέση Π. Δούσμανη διευθέτηση χειμάρρου και διαπλάτυνση δρόμου.

β) Από Β. Αναγνωστάκου μέχρι Λαΐνη τσιμεντόστρωση.

γ) Τσιμεντόστρωση δρόμου από Ξερούλη μέχρι Ρηγάκου.

δ) Τσιμεντόστρωση δρόμου από Π. Μπακογιώργη μέχρι γεφυράκι Δούσμανη.

ε) Διευθέτηση και τσιμεντόστρωση δρόμου από Διαμαντάκου μέχρι Αλέξη.

Εκτέλεση έργου αγροτική οδοποιία. Χρηματοδότηση από το περιφερειακό πρόγραμμα Δ.Ε. της Νομαρχίας Λακωνίας (ΣΑΝΤ 9229/1 350.000).

Αγροτικό δρόμο από Γκολέμη Βρασίδα με Π. Γκολέμη. *Ελένη Νιάτσου*

## ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΜΠΡΑΪΜΗ

Συνέχεια από τη σελ. 12

απ' την οικογένεια συνέλαβαν δύο Τουρκόπουλα να μαζεύουν ελιές στη θέση "Μουρχούτη", κοντά στο σημερινό νεκροταφείο και ζήτησαν ανταλλαγή με τους Τούρκους. Όμως μόνο το ένα καριτσάκι επέστρεψε. Το άλλο για άγνωστους λόγους δεν γύρισε. Αυτή παντρεύτηκε και δημιούργησε οικογένεια. Έπειτα από το περιστατικό αυτό η γυναίκα του εγγονού του Μιχάλη έκανε τα δύο αγόρια και τα άλλα δύο κορίτσια. Τα αγόρια λέγονταν Χρήστος και Νικόλας.

Η οικογένειά μας κατάγεται από τον Χρήστο, ο οποίος έκανε δύο αγόρια και τρία κορίτσια. Ο παππούς μου ο Χρήστος είχε ένα πρώτο ξάδελφο, ο οποίος είχε πάρει το όνομα Μιχάλης απ' το γιό του ενός που σώθηκε από τα αδελφια Πετιμεζά. Αυτός έκανε οικογένεια με έξι αγόρια και ένα κορίτσι.

Αυτά τα είχα μάθει από τους ηλικιωμένους, αλλά μου τα επιβεβαίωσε και μία κυρία με την οποία συνταξίδευα μια φορά με το τρένο. Η κυρία αυτή λεγόταν Πετιμεζά και καταγόταν απ' τα Καλάβρυτα και ήξερε όλη την ιστορία. Μάλιστα η ίδια είπε ότι είχε συγγένεια με την οικογένεια Μιχαλάκου».

*Θανάσης Ν. Μιχαλάκος*

## «Ανάθεμά τον που θα πει τ' αδέρφια δεν πονιούνται»

Στις 31 Ιουλίου 1992 έγινε στη Μούσγα ένα γλέντι που συγκέντρωσε μεγάλο αριθμό συγγενών και φίλων.

Έξι αδέρφια Μακράκου —Θόδωρος, Δημήτρης, Βασίλης, Φανή, Αντώνης και Αγγελική— συναντήθηκαν, όλα μαζί, στο πατρικό σπίτι, απ' όπου, στη δεκαετία του '50, ο ένας μετά τον άλλο πήραν το δρόμο το μακρινό της ξενιτειάς.

Εναβρέθηκαν όλοι μαζί έπειτα από 38 ολόκληρα χρόνια, από τότε που με μια βαλίτσα στο χέρι και την ευχή των γονιών τους ξεκίναγαν για τον Καναδά.

Ο σκληρός αγώνας για τη ζωή, η πατρίδα με τις συνήθειές της, οι αναμνήσεις των παιδικών χρόνων τους κράτησαν ενωμένους κι αγαπημένους και αποφασισμένους να συνεχίσουν να ζουν μονιασμένοι, αυτοί και τα παιδιά τους, χωρίς ποτέ να ξεχθούν τη Μούσγα και τους ανθρώπους της.

## Αθλητικά

### ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Με τη λήξη του Πρωταθλήματος ποδοσφαίρου Γ' Ερασιτεχνικής κατηγορίας ο Απόλλωνας Ξηροκαμπίου κατέλαβε την πρώτη θέση. Σε ειδική συγκέντρωση που έγινε, του απενεμήθη το κύπελλο του πρωταθλητή και δόθηκαν μετάλλια στους ποδοσφαιριστές.

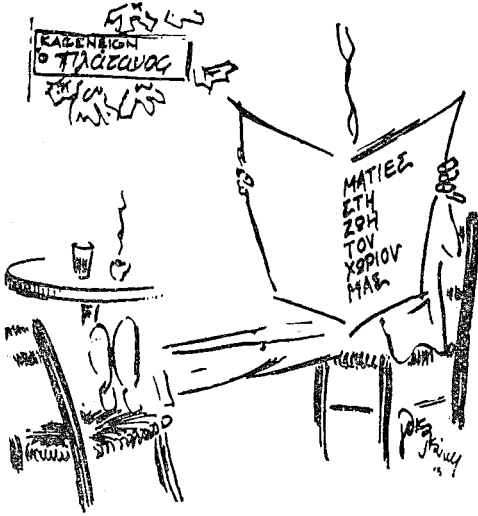
Έγινε η κλήρωση κυπέλλου Λακωνίας και ο Απόλλωνας κληρώθηκε κι έπαιξε τον πρώτο του αγώνα, στις 30-8-92 με το Σμήνος Γυθείου στο Ξηροκάμπι. Στο β' ημίχρονο του αγώνα ο Απόλλωνας βρέθηκε να χάνει με 3-0. Στη συνέχεια και παρά το γεγονός ότι έπαιζε με 9 παίκτες, λόγω αποβολών, κατάφερε να ισοφαρίσει στο 90' με γκολ που σημείωσε ο τερματοφύλακας της ομάδας μας Κονίδης Παναγιώτης.

Η παράταση που δόθηκε έληξε με 3-3 και ο αγώνας κρίθηκε στα πέναλτυ 4-2 υπέρ της ομάδας μας. Έτσι ο Απόλλωνας προκρίθηκε και παίζει την Κυριακή 13/9 στο Μυστρά με τον Παλαιολόγο, ομάδα Α' κατηγορίας. Ελπίζουμε να γίνει ένα καλό παιχνίδι, που θα μας δώσει τη δυνατότητα να ξεκινήσουμε το πρωτάθλημα Β' κατηγορίας που αρχίζει σε λίγες μέρες με αισιοδοξία.

### ΒΟΛΛΕΪ

Σε λίγες μέρες αρχίζει η Α' φάση πρωταθλήματος ανδρών, όπου ο Απόλλωνας είναι το φαβορί.

Καλή επιτυχία και στα δύο αυτά αθλήματα.



## ΕΗΡΟΚΑΜΠΙ

### ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η κ. Καλογερά Αναστασία σύζυγος Παναγιώτη απέκτησε κορίτσι. Η στήλη τους εύχεται να τους ζήσει.

### ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

Ελένη-Αναστασία Γκοτζιά του Αποστόλη και της Ασπασίας, ανάδοχος η δεσποινίδα Αναστασία Κωνσταντάκου.

### ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθαναν: Ματθαίος Γεώργιος του Ηλία (ετών 78), Λάσκαρη Γεωργία χήρα Γεωργίου (ετών 87), Τεκόνσης Αλέκος του Σπύρου (ετών 87).

## ΓΟΡΑΝΟΙ

### ΓΑΜΟΙ

Παντρεύτηκαν οι: δ. Ζερβούλια Αλεξάνδρα με τον κ. Χριστόπουλο Μανώλη.

### ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθανε η Ρηγάκου Καλλιόπη του Ευστρατίου.

## ΠΑΛΑΙΟΠΑΝΑΓΙΑ

### ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

Παναγιώτης Δογαντζής του Γεωργίου και της Αγγελικής, Νικόλαος Γκολέμης του Χρήστου και της Ελένης, Μαρία Τζαννέτου του Αναστασίου και της Αγκαίας.

### ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθαναν οι: Γκολέμης Βρασίδης του Γεωργίου (ετών 86), Αδαμάκου Αφροδίτη του Χρήστου (ετών 83).

## ΔΑΦΝΗ

### ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθανε ο Θεοφιλόπουλος Ευστράτιος του Ηλία (ετών 69).

## ΠΟΤΑΜΙΑ

### ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η κ. Ηλιοπούλου Ζαχαρούλα σύζυγος Πέτρου απέκτησε κορίτσι, η κ. Ηλιοπούλου Παναγιώτα σύζυγος Γεωργίου απέκτησε αγόρι, η κ. Γιαννοπούλου Γιαννούλα σύζυγος Αθανασίου απέκτησε κορίτσι, η κ. Παπαδάκου Ελένη σύζυγος Κυριάκου απέκτησε κορίτσι. Να τους ζήσουν.

### ΓΑΜΟΙ

Παντρεύτηκαν οι: δ. Ελένη Ρέντζη με τον κ. Κατσαίτη Ανδρέα.

### ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθαναν οι: Γιαννοπούλου Αικατερίνη (ετών 91), Ανδριανάκου Βασιλική (ετών 97), Ρέντζης Μενέλαος (ετών 88).

## ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Διοικητής στον Αστυν. Σταθμό Εηροκαμπίου τοποθετήθηκε ο Αρχιφύλακας Τζαμαλής Αθανάσιος. Ο Ανθυπασπιστής κ. Κων/νος Κότσαρης μετατέθηκε στην Ασφάλεια Σπάρτης.

Στο Λύκειο Εηροκαμπίου καινούριος Λυκειάρχης τοποθετήθηκε ο κ. Ξανθόκος Βασιλείος και στο Γυμνάσιο Εηροκαμπίου, Γυμνασιάρχης η κ. Ιωάννα Σοφού-Χιώτη. Εξάλλου στο Δημοτικό Σχολείο Εηροκαμπίου Δ/ντής τοποθετήθηκε ο κ. Κουσούλης Χαράλαμπος.